

İLKÖĞRETİM OKULU 6., 7. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÇOKLU ZEKÂ ALANLARININ GELİŞİMİŞLİK DÜZEYLERİ¹

Primary School 6., 7., and 8. Grades Students' Level of Improvement of Multiple Intelligence Domains

Yrd. Doç. Dr. Zülfü DEMİRTAŞ

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri
Bilim Dalı
zdemirtas@firat.edu.tr

Adem DURAN

Şehit Tuncer Çeliker Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
Müdürü Şarkışla/Sivas
ademduran@mynet.com

ÖZET

Bu araştırma, çoklu zekâ kuramına uygun olarak, ilköğretim okulu 6., 7. ve 8. sınıflarında eğitim gören öğrencilerin farklı zekâ alanlarının gelişmişlik düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma evrenini Sivas il merkezi ve Şarkışla ilçesinde bulunan ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Yansızlık ilkesine uygun olarak Sivas merkez ilçede 7 ve Şarkışla ilçesinde 2 ilköğretim okulunda toplam 942 öğrenci örneklem alınmıştır. Sekiz farklı zekâ alanının her birini 10 madde ile ölçmek amacıyla 80 maddelik Likert tipi bir anket geliştirildi ve 2004-2005 öğretim yılında uygulandı. Elde edilen verilerin SPSS paket programında aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplandı.

Anahtar Kelimeler: Zekâ, çoklu zekâ, çoklu zekâ kuramı, öğrenci

ABSTRACT

This research carried out accordance with multiple intelligence theory for determining the level of improvement of different intelligence domains of the students who continue to 6., 7., and 8. grades of Primary School. The population of research is formed by 36000 students who continue to 6., 7., and 8. grades of Primary School in Sivas province in Turkey. Seven Primary School in Sivas' Central County and two Primary School in Şarkışla County, in total 942 students sample were taken via the randomness principle. 80 items Likert type questionnaire was improved for measuring eight different intelligence domains in 10 items each other and was applied in 2004-2005 scholar year. The arithmetic average and standard deviation of the findings obtained were calculated in SPSS package program.

Key Words: Intelligence, multiple intelligence, multiple intelligence theory, student

Giriş

Zekânın bireyin doğuştan sahip olduğu ve eğitim yolu ile geliştirilebilen bir tek varlık olduğuna ve zekâ testleri ile ölçülebileceğine dair çok yaygın bir inanış vardır. Bu inanışa göre zekâ sadece sözel / dilsel ve mantıksal / matematiksel açıdan gelişebilir. Bunun bir sonucu olarak

¹ Bu araştırmanın ölçme aracı ikinci araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve uygulanmış, diğer bölümler birinci araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

eğitim sistemleri yetiştirmekte oldukları bireylerin zekâsını bu iki alanda geliştirme üzerine odaklanmış, zekânın başka alanlarda da geliştirilebileceği üzerinde fazla durmamışlardır. Ancak yakın bir tarihte ortaya atılan çoklu zekâ kuramı bu inanış ve uygulamalarla taban tabana zıt görüş ve öneriler ileri sürmüştür.

Howard Gardner'in 1979 yılında "The Nature and Realization of Human Potential" konusunu çalışmak üzere bir grup araştırmacının bulunduğu "Projet Zero"ya katılmasıyla çoklu zekâ kuramı ortaya çıkmaya başladı (Altan, 1999). Gardner, çoklu zekâ kuramını 1983 yılında yayınladığı "Zihin Çerçevesi" adlı kitabında tanıttı. Akademik psikolojide kolayca kabul görmeyen Gardner'in çoklu zekâ kuramı, birçok eğitimciden güçlü olumlu yanıtlar buldu. Çok fazla sayıda eğitimci teorisyen tarafından benimsendi, anlamlı bir şekilde öğretmenler ve okullaşma problemleriyle uğraşanlar tarafından uygulamaya kondu. Birçok okul çoklu zekâya göre program geliştirdi, sınıfları tasarladı ve Gardner'in gelişme anlayışını eğitime yansıttı (Smith, 2002).

Howard Gardner (2004), zekâyı bir kişinin; bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi, gerçek hayatta karşılaştığı problemlere etkili ve verimli çözümler üretebilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Walters ile yaptığı bir çalışmada, belirli bir kültürel birikimin sonucu olan problem çözme ve özgün bir ürün ortaya koyma yeteneğinin bir zekâ gerektirdiğini ifade etmektedir (Aktaran: Tarman, 1998) . Gardner, zekânın bir tek varlık, bir tek faktörün sonucu olduğundan ve IQ testleri yoluyla basit bir şekilde ölçülebileceğinden şüphe ettiği için, çoklu zekâ kuramında, insan zekâsının tek boyutlu olmadığını vurgulayarak, zekâ kavramına değişik bir boyut getirmiştir. Bu kuram, öğrenciler arasında bireysel farklılıkların bulunduğunu ve öğrencilerin bireysel öğrenme farklılıklarıyla sınıf ortamına geldiklerini kabul ederek öğretmenlerin öğrenme sürecinde bu farklılığı önemsemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çoklu zekâ kuramına göre başarısız öğrenci yoktur ve her öğrencinin yetenekli olduğu bir alan vardır. Önemli olan, onların bu yetenekli yanlarını bulup ortaya çıkartmaktır. Bu da her zekâ türüne göre öğretim etkinliklerinin sınıfta uygulanmasıyla gerçekleşebilir. Bunun bir sonucu olarak, sınıflarda sadece sözel/dilsel ve mantıksal/matematikselsel zekâlara ağırlık veren

geleneksel öğretim yöntemleri yerine, her zekâ türüne hitap edecek yöntemleri uygulanması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Gardner çoklu zekâ kuramında, öğrenme ve öğretme sürecinde zeki oldukları bilinen ancak testlerde başarılı olamayan ve öğretmenin istediği başarıya ulaşamayan öğrencileri anlamak için birbirinden farklı zekâların olduğunu ileri sürmektedir. Çoklu zekâ kuramını tanıttığı *Zihin Çerçevesi* adlı kitabında yedi zekânın bulunduğunu ve bunların sözel / dilsel, mantıksal / matematiksel, görsel / uzamsal, müziksel / ritmik, bedensel / kinestetik, kişiler arası / sosyal ve kişisel / içsel zekâlar olduğunu ilan etmiştir. Gardner'in zekâların orijinal listesini çıkarmasından sonra, diğer olası ilave aday zekâlar için büyük bir tartışma başlamıştır. Gardner ve meslektaşları tarafından daha sonra yapılan araştırmalar, doğal zekâ, ruhsal / tinsel zekâ ve varoluşçu zekâ olmak üzere belli başlı üç olasılığa dikkat çekilmiştir. Ancak Gardner, yedi orijinal zekâ listesine ilave olarak bu zekâlardan birincisini layık görerek, sorunu çözmüştür (Gardner, 2004; Smith, 2002; Guignon, 1998). İnsanoğlunun sahip olduğu bu sekiz zekâ türü Gardner ve başka düşünürler tarafından benzer şekillerde tanımlanmış ya da tasvir edilmiştir (Gardner, 2004; Guignon, 1998; Smith, 2002; Selçuk ve Diğerleri 2003; Brualdy, 2007; Kansu, 2007;):

Sözel / dilsel zekâ konuşma ve yazı diline duyarlılığı, dil öğrenme yeteneğini ve dili kullanarak belli amaçlara ulaşmayı içerir. Etkili okuma, kendini ifade edebilme, etkin dinleme, etkili konuşma ve yazma, sözcüklerin anlam ve düzenine karşı duyarlı olma becerileri ile kendisini gösterir.

Müziksel / ritmik zekâ müziği anlama ve yaratma yeteneği olarak kabul edilir. İcra becerisi, beste ve müziksel yapıların değerlendirmesini, müziksel yapıları, tonları ve ritimleri tanımayı ve bestelemeyi içerir.

Mantıksal / matematiksel zekâ mantıksal problemleri analiz etme kapasitesi, matematiksel işlemleri yürütme ve sayıları bilimsel olarak sorgulama becerisidir. Somut nesne olmaksızın kavramsal biçimde düşünme yeteneği olarak da tanımlanabilir

Görsel / uzamsal zekâ görsel dünyayı doğru biçimde algılama, başlangıçtaki algı üzerinde değişim ve dönüşümler yapabilme, görsel deneyimi fiziksel uyarıcının yokluğunda dahi yeniden üretebilme becerisidir.

Bedensel / kinestetik zekâ kişinin problemlerini çözmede bedeninin tamamını ya da bir kısmını kullanma potansiyelini, bedensel hareketleri koordine etmek için zihinsel güçleri kullanma yeteneğini ifade eder.

Kişiler arası / sosyal zekâ diğer insanların ruh hallerini, arzularını ve motivasyonlarını anlama yeteneğidir. Bu zekâ, başkalarının davranışlarına, duygularına ve motivasyonlarına yönelik olup insanların başkaları ile etkili bir şekilde çalışmasına izin verir.

Kişisel / içsel zekâ kişinin kendi duygularını anlama; duygularını, korkularını ve motivasyonlarını değerlendirme kapasitesidir. Gardner'e (2004) göre hoşnutluğu acıdan ayırabilme ve bu ayırım temelinde bir duruma yaklaşma ya da ondan uzaklaşma becerisinden bir parça fazlasına tekabül eder.

Doğa zekâsı insanoğlunun çevrenin göze çarpan özelliklerini tanımasına, sınıflandırmasına ve tanzim etmesine olanak tanıyan zekâdır. Bitkileri, mineralleri, hayvanları, kayaları, çimenleri tanıma ve sınıflandırma yeteneğine işaret eder.

Kalıtım, erken eğitim ya da bu öğeler arasında bulunan sürekli bir etkileşimden dolayı bireyler belli zekâları başkalarından çok geliştirir. Ancak her normal birey, kendine ortalama bir fırsat tanıdığı anda bu zekâların her birini belli bir dereceye kadar geliştirebilir (Gardner, 2004). Kalıtım, aile, kültür, ilk yaşam deneyimleri ve eğitim gibi faktörler zekâ gelişimi üzerindeki en önemli belirleyicilerdir. Kendilerine sunulan olanaklarla zengin bir öğrenme ortamına sahip olan insanların zekâlarının gelişimi diğer insanlara göre daha hızlı olur. Çocukluktan itibaren farklı alanlarda ilgi ve yeteneklerin ortaya çıktığı zamanlarda meydana gelen olumsuzluklar ya da bu ilgilerin gelişme ortamı bulamaması ve gelişim için gerekli şartların yetersizliği sonucu zekâların gelişimi yavaşlayabilir.

Günümüzde gittikçe artan sayıda araştırmacı, birbirinden oldukça bağımsız, çok sayıda zekânın var olduğuna ve bu zekâların kendi güçleri ve kısıtlamaları olduğuna; zihnin doğumdan

sınırsız olmadığına; bir zekânın iç güçlerinin doğal çizgileri olduğuna inanmaktadır (Smith, 2002). Çoklu zekâ kuramına göre insanların performanslarını sergiledikleri alanlar, geleneksel zekâ testlerinde olduğu gibi, sadece matematiksel ve sözel alanlar değildir. IQ testleri Gardner tarafından belirlenen sekiz zekâ alanından sözel / dilsel ve mantıksal / matematiksel olan iki zor alanı ölçmektedir. Çoklu zekâ kuramına kadar kişi bu iki zekâ alanında iyi durumdaysa, ölçümlerden başarılı olmakta, bu kişiler okulda başarılı sayılmakta ve okullar sadece sözel ve mantıksal / matematiksel zekâyı geliştirmeye çalışmaktaydı (Selçuk ve Diğerleri 2003). Ülkemizde de yaygın olan eğitim anlayışı sözel / dilsel ve mantıksal / matematiksel zekâlar üzerinde odaklanmış ve diğer zekâları ihmal etmiştir (Şimşek, 1997). Bu durum insanların değişik zekâlarını kullanmalarını ve bu zekâları geliştirmelerine engel oluşturmaktadır. Oysa eğitim sisteminin öğrencilerin farklı zekâ alanlarının belirlenmesi ve bu alanların geliştirilmesinde etkili olması beklenir.

Amaç

Bu araştırma, çoklu zekâ kuramına uygun olarak, ilköğretim okulu 6., 7. ve 8. sınıflarında eğitim gören öğrencilerin farklı zekâ alanlarının gelişmişlik düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Evren-Örnekleme

Araştırma evrenini Sivas il genelinde ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. İl genelinde 657 ilköğretim okulu bulunmakta ve bu okullarda 100.000 civarında öğrenci öğrenim görmektedir. 2003-2004 öğretim yılında bu ilköğretim okullarından 12.115 öğrencinin mezun olduğu ve 2005-2004 öğretim yılında da bu kurumların 1. sınıflarına 12.074 öğrenci kayıt ettirildiği (MEB:2005) göz önüne alındığında Sivas'taki ilköğretim okullarının her bir sınıfında 12.000 civarında öğrencinin eğitim gördüğü ve araştırma evrenini oluşturan 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin 36.000 olduğu söylenebilir. Yansızlık (randomness, tesadüflük, seçkisizlik) ilkesine uygun olarak Sivas merkez ilçede 7 ve Şarkışla ilçesinde 2 ilköğretim okulunda 6. sınıftan 310, 7. sınıftan 307 ve 8. sınıftan 325 olmak üzere toplam 942 öğrenci örneklem alınmıştır.

Veri Toplama Aracının Hazırlanması ve Uygulanması

Öğrencilerin sekiz farklı zekâ alanını ölçmek amacıyla, sekiz farklı zekânın her birini 12 madde ile ölçmek amacıyla 96 maddelik Likert tipi bir ölçme aracı geliştirildi. Bu aracın geliştirilmesinde Gardner (2004) , Selçuk ve arkadaşlarından (2003) yararlandı ve güvenilirlik testi için 76 öğrenciye uygulandı. Elde edilen veriler SPSS paket programında analiz edildi. Bu analiz sonucunda ölçme aracının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.884 olarak hesaplandı. Aynı zamanda ankete faktör analizi uygulandı, bu uygulama sonucunda 0.40'tan daha düşük puana sahip 12 madde anketten çıkarıldı. Bunun sonucunda her bir zekâyı ölçmede kullanılan madde sayısını 10'a indirmek için anketten 4 madde daha çıkarılarak toplam madde sayısı 80'e düşürüldü.

Öğrencilerin her bir maddeye katılma derecelerini belirlemek amacıyla; 5 “Her Zaman”, 4 “Çoğunlukla”, 3 “Ara Sıra”, 2 “Çok Az” ve 1 “Hiçbir Zaman” olmak üzere 5’li derecelendirme ölçeği kullanıldı. Uygulama sonucu elde edilen verilerin SPSS paket programında aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplandı. Beşli dereceleme ölçeği ile toplanan veriler, zekâ düzeylerinin gelişmiş düzeyini üç derecede gruplamak amacıyla, üçlü aralıklara dönüştürüldü. 1,00-2,33 aralığındaki zekâ puanları “Az Gelişmiş”, 2,34-3,67 aralığındaki zekâ puanları “Orta Düzeyde Gelişmiş” ve 3,68-5,00 aralığındaki zekâ puanları “Çok Gelişmiş” olarak gruplandırılıp değerlendirildi.

Bulgular

Sekiz farklı zekâ alanının gelişmişlik düzeyini belirlemek amacıyla her alanla ilgili öğrencilere sunulan 10 cümleye katılma derecelerinin aritmetik ortalamalarının hesaplanması yoluyla öğrencilerin bu zekâ alanlarının gelişmişlik düzeyi belirlenmiştir. Bu bulgulara göre sekiz farklı zekâ alanının gelişmişlik düzeyleri şöyledir:

Tablo 1. İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Doğacı Zekâlarının Gelişmişlik Düzeyini Gösteren Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.

DOĞACI ZEKÂ	N	\bar{X}	SS
Doğa ile baş başa olmayı severim.	942	4,31	,99
Bazı insanların çevre ve doğal yaşam hakkındaki duyarsızlıkları beni üzer.	942	4,09	1,03
Hayvanların etrafında dolaşmaktan, onlarla oynamaktan hoşlanırım.	942	3,72	1,36
Kuş beslemek, akvaryum sahibi olmak gibi, beni doğaya bağlayan en az bir hobim vardır.	942	3,29	1,50
Kafam mevsimler, iklimler gibi doğal olayların oluşumu ile ilgili sorularla meşguldür.	942	2,49	1,18
Ağaç ve kuş gibi bitki ve hayvan türlerini kolaylıkla ayırt ederim.	942	4,13	1,07
Canlılar âlemi ile ilgili kitap okumayı, belgesel seyretmeyi çok severim.	942	4,06	1,13
Tatil için, doğa ile baş başa kalacağım yerleri tercih ederim.	942	3,96	1,14
Hayvanat bahçesi gibi doğal hayatın sürdüğü yerleri ziyaret etmeyi severim.	942	4,00	1,17
Bahçe işleriyle ve toprakla uğraşmayı severim.	942	3,78	1,30
ORTALAMA	942	3,78	1,19

Doğa zekâlarının gelişmişlik düzeyini ölçmek amacıyla sunulan önermelere katılma düzeyleri göz önüne alındığında katılımcılar kendilerinin bu zekâlarını “Çok Gelişmiş” olarak algılamaktadırlar ($\bar{X}=3,78$). “Kafam mevsimler, iklimler gibi doğal olayların oluşumu ile ilgili sorularla meşguldür.” maddesinin “Orta Düzeyde Gelişmiş” ($\bar{X}=2,49$), geride kalan diğer bütün maddelerin “Çok Gelişmiş” olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2. İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel / İçsel Zekâlarının Gelişmişlik Düzeyini Gösteren Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.

KİŞİSEL/İÇSEL ZEKÂ	N	\bar{X}	SS
Hayat hakkında önemli sorular üzerinde kafa yorarım.	942	3,97	1,04
Kendimi daha iyi tanımak için kafa yorarım.	942	3,69	1,13
Başarısız olduğum durumlarda kendime karşı kırıncı davranmam.	942	3,09	1,34
Kendime sakladığım bazı hobilerim vardır.	942	3,61	1,30
Hayatla ilgili sürekli zihnimi oyalayan bazı konular vardır.	942	3,83	1,15
Zayıf ve kuvvetli yanlarım hakkında gerçekçi bir bakış açısına sahip olduğumu düşünüyorum.	942	3,55	1,02
Hafta sonunu lüks bir eğlence yerinde ya da kalabalık içinde geçirmektense bir yayla evinde tek başıma geçirmeyi tercih ederim.	942	3,59	1,36
Kendimi özgür düşünen biri olarak görürüm.	942	3,72	1,02
Yaşamımdaki önemli olayları ve iç dünyamla ilgili şeyleri günlüğüme/dosyama kaydedirim.	942	4,05	1,00
Kendi işim var/kendi işimi kurma konusunda ciddi bir şekilde düşünüyorum.	942	4,00	1,38
ORTALAMA	942	3,71	1,17

Kişisel / içsel zekâ “Çok Gelişmiş” düzeyindedir ($\bar{X}=3,71$). “Başarısız olduğum durumlarda kendime karşı kırıncı davranmam.”, “Kendime sakladığım bazı hobilerim vardır.”, “Zayıf ve kuvvetli yanlarım hakkında gerçekçi bir bakış açısına sahip olduğumu düşünüyorum.” ve “Hafta sonunu lüks bir eğlence yerinde ya da kalabalık içinde geçirmektense, bir yayla evinde tek başıma geçirmeyi tercih ederim.” maddelerine katılım “Orta” düzeyde iken diğer maddelerde “Çok” düzeyindedir.

Tablo 3. İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Görsel / Uzamsal Zekâlarının Gelişmişlik Düzeyini Gösteren Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.

GÖRSEL/UZAMSAL ZEKÂ	N	\bar{X}	SS
Gözlerimi kapadığımda sıklıkla açık ve net hayal kurarım.	942	3,70	1,23
Renkleri severim.	942	4,38	,85
Fotoğraf çekmeyi ve fotoğraflara bakmayı severim.	942	4,32	1,02
Yap-boz gibi görsel bulmaca oyunlarını severim.	942	3,96	1,18
Rüyalarım gerçek gibidir.	942	3,30	1,36
Bilmediğim yerlerde yön tayin etmekte ve gideceğim yeri bulmakta rahatım.	942	3,66	1,17
Resim yapmayı ve şekil çizmeyi severim.	942	3,46	1,37
Geometri gibi şekillerle ilgili konuları, problem türü işlemsel konulardan daha kolay bulurum.	942	2,82	1,17
Kuş bakışı olarak yukardan gördüğüm nesnelere gerçek görünümünü rahatlıkla zihnimde canlandırırım.	942	3,61	1,04
İçinde bolca resim ve şekil olan okuma araçlarını tercih ederim.	942	3,57	1,23
ORTALAMA	942	3,68	1,16

Görsel/uzamsal zekâ “Çok Gelişmiş” düzeyindedir ($\bar{X}=3,68$). “Gözlerimi kapadığımda sıklıkla açık ve net hayal kurarım.”, “Renkleri severim.”, “Fotoğraf çekmeyi ve fotoğraflara bakmayı severim.” ve “Yap-boz gibi görsel bulmaca oyunlarını severim.” maddelerine “Çok” , diğer maddelere “Orta” düzeyde katılım vardır.

Tablo 4. İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Kişiler Arası / Sosyal Zekâlarının Gelişmişlik Düzeyini Gösteren Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.

KİŞİLER ARASI/SOSYAL ZEKÂ	N	\bar{X}	SS
Çevremdeki insanların, danışmak için başvurduğu biriyim.	942	3,26	1,14
Bir yerde uzun süre oturmaktan sıkılırım.	942	4,31	,99
Bir sorunum olduğunda tek başıma çözmeye çalışmak yerine; yardımına başvurabileceğim birini ararım.	942	3,66	1,23
En az üç tane, çok yakın arkadaşım vardır.	942	3,96	1,40
Kendi başıma eğlenmekten çok, bir grup arkadaşla eğlenmeyi tercih ederim.	942	4,19	1,17
Bildiğim şeyleri başkalarına öğretmeyi severim.	942	4,25	,91
Kendimi bir lider olarak görürüm. (İnsanlar bir lider olduğumu söyler)	942	2,38	1,12
Kalabalık ortamlarda rahat davranırım.	942	2,95	1,33
Derslerimle veya ilgi duyduğum konularla ilgili konuşmalara katılmayı severim.	942	4,05	1,00
Akşamları, evde kendi başıma geçirmektense canlı, neşeli, eğlenceli arkadaş toplantılarına katılmayı tercih ederim.	942	3,40	1,38
ORTALAMA	942	3,64	1,17

Sunulan 10 önermeye katılım düzeylerinin ortalamaları incelendiğinde kişiler arası/sosyal zekâ gelişiminin “Orta” düzeyde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=3,64$). “Bir yerde uzun süre oturmaktan sıkılırım.” , “En az üç tane, çok yakın arkadaşım vardır.” , “Kendi başıma eğlenmekten çok, bir grup arkadaşla eğlenmeyi tercih ederim.” , “Bildiğim şeyleri başkalarına öğretmeyi severim.” ve “Derslerimle veya ilgi duyduğum konularla ilgili konuşmalara katılmayı severim.” maddelerinde “Çok” olan katılım, diğer maddelerde “Orta” düzeydedir.

Tablo 5. İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Mantıksal / Matematiksel Zekâlarının Gelişmişlik Düzeyini Gösteren Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.

MANTIKSAL/MATEMATİKSEL ZEKÂ	N	\bar{X}	SS
Zihnimde kolayca hesap yapabilirim.	942	3,25	1,03
Matematik ve Fen dersleri okulda en çok sevdiğim dersler arasındadır.	942	3,07	1,30
Sayılar üzerinde beyin jimnastiği yapmayı severim.	942	3,05	1,17
Deneyler yapıp sonuçlarını merak ederim.	942	3,82	1,16
Zihnim sürekli eşya (nesnelere) ile ilgili kalıp, kural ve mantıksal ilişkileri araştırmakla meşguldür.	942	2,71	1,14
Bilimsel alandaki gelişmeler ilgimi çeker.	942	3,92	1,05
Her şeyin mutlaka mantıksal bir açıklaması olduğuna inanırım.	942	4,28	,83
Soyut ve kavramsal şeyler üzerine düşünmeyi severim.	942	3,43	1,07
Okulda ve evde insanların konuşmalarındaki veya yaptıklarındaki mantık hataları çok dikkatimi çeker.	942	3,80	1,05
Nesnelerin ölçülmesi ve sınıflandırılması ya da bir şekilde rakamlarla açıklanması onları daha kolay anlamamı sağlar.	942	3,65	1,02
ORTALAMA	942	3,50	1,08

Mantıksal/matematiksel zekâ “Orta” düzeyde gelişmiştir ($\bar{X}=3,50$). “Deneyler yapıp sonuçlarını merak ederim.” , “Bilimsel alandaki gelişmeler ilgimi çeker.” , “Her şeyin mutlaka mantıksal bir açıklaması olduğuna inanırım.” ve “Okulda ve evde insanların konuşmalarındaki veya yaptıklarındaki mantık hataları çok dikkatimi çeker.” maddelerinde “Çok” , diğer maddelerde ise “Orta” düzeyde katılım vardır. Eğitim sisteminin bu zekâ alanını geliştirmeye verdiği önem göz önüne alınırsa eğitim amaçlarının orta düzeyde gerçekleştiği ve bu nedenle eğitim amaçlarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 6. İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Bedensel / Kinestetik Zekâlarının Gelişmişlik Düzeyini Gösteren Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.

BEDENSEL/KİNESTETİK ZEKÂ	N	\bar{X}	SS
Düzenli olarak yaptığım en az bir spor ya da fiziksel uğraş vardır.	942	3,41	1,35
Yürüyüş, koşu, futbol, basketbol vb. sporları, diğer etkinliklere tercih ederim.	942	4,01	1,22
Ağaç işleri, maket yapma, dikiş ve el becerileri gerektiren işleri severim.	942	3,51	1,38
En iyi fikirlerin içime doğduğu anlar yürüyüş, koşu gibi etkinlikler yaptığım anlardır.	942	2,85	1,26
Boş zamanlarımı genelde dışarıda oynayarak, gezerek geçirmek isterim.	942	2,88	1,35
Konuşurken sıklıkla el kol hareketi yapar veya diğer çeşitli beden dillerini kullanırım.	942	3,09	1,27
Bir şeyi kendim deneyerek (dokunarak) daha iyi öğrenirim.	942	4,19	,93
Heyecan verici fiziksel uğraşları severim.	942	3,96	1,04
Bedensel hareketleri iyi yaptığımı düşünürüm.	942	3,58	1,11
Yeni bir beceriyi izlemek veya okumak yerine yaparak/yaşayarak daha iyi öğrenirim.	942	3,40	1,38
ORTALAMA	942	3,49	1,23

Bedensel/kinestetik zekâyı ölçen 10 maddenin ortalaması “Orta” düzeydedir ($\bar{X}=3,49$). “Yürüyüş, koşu, futbol, basketbol vb. sporları, diğer etkinliklere tercih ederim.” , “Bir şeyi kendim deneyerek (dokunarak) daha iyi öğrenirim.” , “Heyecan verici fiziksel uğraşları severim.” maddelerine “Çok” , diğer maddelere ise “Orta” düzeyde katılım vardır.

Tablo 7. İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Sözel / Dilsel Zekâlarının Gelişmişlik Düzeyini Gösteren Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.

SÖZEL/DİLSEL ZEKÂ	N	\bar{X}	SS
Kitap almayı ve kitaplara sahip olmayı çok severim.	942	4,00	,94
Sözcükleri, okumadan, yazmadan ve söylemeden önce beynimde işitirim.	942	3,23	1,21
Televizyon izlemek veya film seyretmekten çok radyo veya bir ses kasetini dinlediğimde daha iyi öğrenirim.	942	3,00	1,39
Bulmaca çözmekten hoşlanırım.	942	4,00	1,11
Dil sürçmeleri, tekerlemeler veya kafiyeli sözcüklerle eğlenmeyi ve eğlendirmeyi severim.	942	3,33	1,30
Konuşmalarında veya yazdıklarında insanlar bazen kullandığım sözcüklerin ne anlama geldiğini sorarlar.	942	2,95	1,25
Benim için Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersleri; Matematik ve Fen derslerinden daha kolaydır.	942	4,11	1,11
Arabada seyahat ederken, yollardaki manzara ve şekillerden daha çok, gördüğüm yazılar dikkatimi çeker.	942	3,99	1,13
Arkadaş toplantılarında sık sık yeni duyduğum veya okuduğum şeylere atıfta bulunurum.	942	3,51	1,12
Hali hazırda gurur duyduğum, çevremdeki insanlar arasında fark edilmemi sağlayan yazılı bir eserim (şiir, kompozisyon, kitap vb.) vardır.	942	2,21	1,18
ORTALAMA	942	3,43	1,17

Sözel/dilsel zekânın gelişimi “Orta” düzeydedir ($\bar{X}=3,43$). “Kitap almayı ve kitaplara sahip olmayı çok severim.” , “Bulmaca çözmekten hoşlanırım.” , “Arabada seyahat ederken, yollardaki manzara ve şekillerden daha çok, gördüğüm yazılar dikkatimi çeker.” maddelerine “Çok” , diğer maddelere ise “Orta” düzeyde katılım vardır.

Tablo 8. İlköğretim Okulu 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Müziksel / Ritmik Zekâlarının Gelişmişlik Düzeyini Gösteren Aritmetik Ortalamalar ve Standart Sapmalar.

MÜZİKSEL/RİTMİK ZEKÂ	N	\bar{X}	SS
Sesim güzeldir.	942	2,48	1,30
Bir şarkının yanlış söylendiğini fark ederim.	942	3,67	1,21
Müzik dinlemeyi severim.	942	4,40	,91
Bir müzik aleti çalıyorum veya çalmayı çok isterim.	942	3,67	1,38
Müzik olmasaydı yaşamım daha kötü olurdu.	942	3,11	1,38
Sokakta yürürken bazen kendimi bir melodi mırıldanırken bulurum.	942	3,60	1,29
Davul veya def gibi vürmalı çalgılara kolayca tempo tutarım.	942	3,15	1,31
Bir şarkının ve müzik parçalarının ezgilerini bilirim.	942	2,79	1,18
Bir melodiyi doğru olarak mırıldanabilmem için onu bir iki kez duymam yeterlidir.	942	3,63	1,15
İş yaparken, ders çalışırken veya yeni bir şey öğrenirken sık sık kendi kendime tempo tutar veya bir melodi mırıldanırım.	942	3,31	1,33
ORTALAMA	942	3,38	1,24

Katılımcılar müziksel/ritmik zekâlarının diğer zekâların hepsinden daha az geliştiğine inanmaktadırlar ($\bar{X}=3,38$). “Bir şarkının yanlış söylendiğini fark ederim.” „Müzik dinlemeyi severim.” ve “Bir müzik aleti çalıyorum veya çalmayı çok isterim.” maddelerinde “Çok” olan kalım diğer yedi maddede “Orta” düzeyinde kalmaktadır.

Sonuç

İlköğretim okulu 6., 7. ve 8. sınıflara devam eden öğrenciler, kendi zekâ alanlarının gelişmişlik düzeylerini sırasıyla doğacı ($\bar{X}=3,78$), kişisel/içsel ($\bar{X}=3,71$), görsel/uzamsal ($\bar{X}=3,68$), kişiler arası/sosyal ($\bar{X}=3,64$), mantıksal/matematikselsel ($\bar{X}=3,50$), bedensel/kinestetik ($\bar{X}=3,49$), sözel/dilsel ($\bar{X}=3,43$) ve müziksel/ritmik ($\bar{X}=3,38$) zekâlar şeklinde sıralamaktadır. Bu öğrenciler kendi sekiz farklı zekâlarındaki ortalamanın “Orta” ($\bar{X}=3,56$) düzeyde olduğuna inanmaktadırlar.

Yapılan araştırmalarda çoklu zekâ kuramının uygulandığı sınıflarda başarı düzeyinin geleneksel yöntemlerin uygulandığı sınıflardan daha yüksek olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir (Balım ve Diğerleri, 2004; Aşçı ve Değirmencioğlu, 2004). Ülkemizde sözel-dilsel ve mantıksal/ matematikselsel zekâlara odaklanıp, diğer zekâları ihmal eden eğitim anlayışının (Şimşek, 1997) başarılı olduğu söylenemez. Eğer bu anlayış başarılı olsaydı öğrencilerin sözel/dilsel ve mantıksal/matematikselsel zekâları diğer zekâlara oranla daha gelişmiş olacaktı. Aksine eğitim anlayışının görmezden geldiği diğer zekâ alanlarından doğacı, görsel/uzamsal, kişisel/içsel, kişiler arası/sosyal zekâ alanları bu iki alandan daha fazla gelişmiştir. Bununla birlikte bedensel/kinestetik zekâ, mantıksal/matematikselsel zekâdan daha az; sözel/dilsel zekâdan daha fazla gelişmiştir. Müziksel ritmik zekâ ise en az gelişmiş zekâ olarak görünmektedir.

Okullar ve öğretmenlerin tüm zekâ alanlarına gerekli önemi vermesi bütün zekâların doğal sınırları içerisinde gelişmesini sağlamaya yardımcı olabilir. Bu durum sözel/dilsel ve mantıksal/matematikselsel zekâyâ önem veren geleneksel eğitim sistemi ile zıtlık içerir. Herkes sekiz zekâ alanına doğuştan sahiptir. Fakat her öğrenci farklı alanlarda geliştiğinden, farklı alanlarda zekâsal üstünlük ve zayıflıkları görülür. Bunun bir sonucu olarak her sınıfta, farklı zekâ alanlarının değişik düzeylerde gelişimi söz konusudur. Bu nedenle öğretmenlerin, farklı zekâ

alanlarının gelişme olanağı bulabilmesi için uygun ortamları oluşturmalarının kaçınılmaz olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aşçı, Z. Ve Değirmencioğlu, H., (2004), *Çoklu Zeka Temelli Öğretimin Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Ekoloji Başarısına, Ekoloji Tutumlarına Ve Çoklu Zekalarına Etkisi*, <http://www.erg.sabanciuniv.edu/iok2004/bildiriler/Zuhal%20Asci%20Akdag.doc> (Erişim: 17.03.2007).
- Atlan, M., Z., (1999), “Çoklu Zekâ Kuramı” , *Eğitim Yönetimi*, Sayı: 17, Kış, Ss:105-117.
- Azaklı, N., (2007) *Çoklu Zekâ Kuramı (MI Teory)*, <http://www.rehberonline.net/kuram/kuram1.htm> (erişim: 15 Mart).
- Balım, A. G., Pekmez, E. Ş., ve Erdem, M. Ö., (2004) “Asitler Bazlar Konusunda Çoklu Zeka Kuramı’na Dayalı Uygulamaların Öğrenci Başarısına Etkisi” *Ege Eğitim Dergisi* (5) 2, S:13-19.
- Brualdi, Amy C., (2007) *Multiple Intelligences: Gardner's Theory*, <http://pareonline.net/getvn.asp?v=5&n=10> (erişim: 16 Mart).
- Gardner, H., (2004). *Zihin Çerçevesi: Zekâ Kuramı*, (Çeviren: Ebru Kılıç), ALFA Yayınları, 1. Basım, İstanbul.
- Guignon, A., (1998). “*Curriculum: Multiple Intelligences: A Theory for Everyone*” Education World. http://www.education-world.com/a_curr/curr054.shtml. (erişim: 09 Mart).
- Kansu Nuran, (2007), *Çoklu Zeka Teorisi*, <http://www.zaferkoleji.k12.tr/kategoriler/sayfa.asp?islem=2&SayfaNo=13> (Erişim: 16 Mart).
- MEB, (2005), http://reportsuc.meb.gov.tr/raporlar/rapor_goster.asp (erişim: 23 Aralık)
- Selçuk, Z., Kayılı H. ve Okut L., (2003). *Çoklu Zekâ Uygulamaları*, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara.
- Smith, M. K. (2002) “Howard Gardner and Multiple Intelligences”, *the Encyclopedia of Informal Education*, <http://www.infed.org/thinkers/gardner.htm>. (Erişim: 01.06.2005).
- Şimşek, H., (1997), *Paradigmalar Savaşı: Kaostaki Türkiye*, Sistem Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul.
- Tarman, S., (1998), “Çoklu Zeka Kuramı ve Yedi Türü”, *Yaşadıkça eğitim Dergisi*, Mayıs/Haziran 1998, Sayı: 58, Sayfa: 12-16.
- Yavuz, K. E., (2004). *Eğitim – Öğretimde Çoklu Zekâ Teorisi ve Öğretimi*, Ceceli Yayınları Eğitim Dizisi – 1, Beşinci Baskı, Ankara.